

Onderzoeksnota :

Wat onthouden we uit het nieuws?

Analyse van de effecten van verschillende informatiekkanalen op kennis over actuele politieke zaken

Dr. Patrick van Erkel

Prof. Peter Van Aelst

Onderzoeksgroep Media, Middenveld en Politiek (www.M2P.be), Universiteit Antwerpen

Contact: Peter Van Aelst (Tel. 0494.172457); Patrick van Erkel (Tel. 032-655959),

Samenvatting voornaamste bevindingen:

1. Traditionele mediakanalen als kranten (offline en online) en vooral televisie blijven in Vlaanderen de belangrijkste kanalen voor het volgen van actuele gebeurtenissen. Van de sociale media wordt vooral Facebook gebruikt voor het volgen van nieuws; bijna 40% van de ondervraagden geeft aan ook Facebook dagelijks te gebruiken voor dit doeleinde. Twitter daarentegen wordt amper door het brede publiek gebruikt als nieuwskanaal.
2. Niet geheel verrassend, maar het volgen van nieuws via traditionele mediakanalen zoals kranten, tv of online nieuws leidt inderdaad tot **meer** kennis over actuele zaken. Een hoger gebruik van Twitter of Facebook als nieuwskanalen leidt daarentegen **niet** tot meer politieke kennis, ook wanneer we rekening houden met demografische verschillen tussen gebruikers van verschillende media.
3. Vooral burgers die alleen via sociale media nieuws volgen, scoren lager op het vlak van actuele politieke kennis. Zij verschillen niet van burgers die weinig (minder dan enkele keren per week) het nieuws via een traditioneel kanaal volgen. Deze groep van exclusieve sociale media gebruikers is echter slechts een zeer kleine groep van de bevolking (ongeveer 3%). Veruit de meeste mensen combineren sociale media met klassieke media om op de hoogte te blijven.

Inleiding

In maart 2018 werd vanuit het NWS data project van de Universiteit Antwerpen (<https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/nws-data/>) een online vragenlijst uitgestuurd naar ruim 4000 respondenten in Vlaanderen (in samenwerking met onderzoeksbureau SSI)¹. Doel was om te achterhalen hoe mensen zich informeren over politiek nieuws en actuele gebeurtenissen. Maken zij nog steeds vooral gebruik van traditionele nieuwskanalen zoals kranten en televisie of worden sociale media zoals Twitter en Facebook steeds belangrijker als kanalen voor het vergaren van nieuws? We zijn met name geïnteresseerd in welke mate deze verschillende nieuws kanalen de politieke kennis van burgers beïnvloeden. Vooral over de invloed van het volgen van nieuws via sociale media op politieke kennis is tot nu toe weinig geweten. In deze nota bespreken we kort de belangrijkste bevindingen.

Het gebruik van verschillende nieuwskanalen

Kijkend naar welke nieuwsbronnen de Vlaming gebruikt voor het volgen van nieuws blijken de traditionele nieuwskanalen nog springlevend te zijn. Vooral het nieuws volgen via televisie is populair en bijna 3 op de 4 respondenten geeft aan (bijna) dagelijks het nieuws op televisie te volgen. Ook kranten zijn nog populair, zowel offline als online, waar in beide gevallen ongeveer 48% van de bevolking aangeeft ze bijna dagelijks te gebruiken voor het volgen van nieuws. We moeten enigszins voorzichtig zijn met het gebruiken van deze absolute percentages, omdat we weten dat er een lichte vertekening naar boven is wanneer respondenten worden gevraagd *zelf* aan te geven hoe vaak zij het nieuws bekijken. Het daadwerkelijke percentage ligt in werkelijkheid dus net iets lager, maar desalniettemin is het nieuwsgebruik via traditionele media nog steeds hoog in Vlaanderen².

¹ 4139 respondenten uit het online panel van onderzoeksbureau SSI vulden de vragenlijst in. We maakten gebruik van quotas voor leeftijd, geslacht, en opleiding om een diverse sample te bekomen, maar pretenderen niet dat de survey helemaal representatief is voor de Vlaamse bevolking.

² Dat blijkt ook uit andere onderzoeken zoals het recente Digital Newsreport van het Reuters Institute (<http://www.digitalnewsreport.org/>)

Tabel 1: Hoe vaak heeft u de afgelopen maand de volgende kanalen gebruikt voor het volgen van nieuws over actuele gebeurtenissen?

	Televisie	Kranten	Nieuwswebsites	Twitter	Facebook
Nooit of minder dan één keer per week	8.9%	29.9%	25.3%	88.7%	44.1%
1 tot 2 keer per week	8.2%	13.3%	12.7%	3.7%	8.6%
3 tot 4 keer per week	8.3%	9.1%	14.1%	2.3%	8.3%
(Bijna) dagelijks	55.1%	38.0%	34.2%	3.2%	23.3%
Meerdere keren per dag	19.5%	9.8%	13.8%	2.1%	15.8%

Daarnaast worden ook sociale media steeds populairder worden als nieuwskanaal. Hier is echter wel een groot verschil te bemerken tussen Twitter en Facebook. In het geval van Twitter geeft slechts 5% van de respondenten aan Twitter (bijna) dagelijks te gebruiken voor het volgen van nieuws. 81% geeft aan Twitter nooit voor dit doeleinde te gebruiken of heeft geen Twitter. Facebook is populairder, 38% geeft aan Facebook bijna dagelijks te gebruiken als nieuwskanaal. Dit is in lijn met ontwikkelingen in andere landen waar we ook zien dat vooral Facebook en niet Twitter opkomt als nieuwskanaal (Reuters Digital newsraport).³ Toch geeft ook 44% van de respondenten aan geen Facebook te hebben of dit alleszins niet te gebruiken voor nieuws.

Kijken we naar combinaties van het gebruik van nieuwskanalen dan blijkt dat de groep die bijna volledig op sociale media vertrouwt voor het volgen van nieuws (dat wil zeggen minstens 3 of 4 keer per week Facebook en/of Twitter gebruiken voor het volgen van nieuws en traditionele media minder dan 3 keer per week gebruiken) zeer klein is, slechts 3%. Deze groep bestaat vooral uit burgers onder de 30 en zijn net iets vaker man dan vrouw. Qua opleidingsniveau wijkt deze groep niet af, wel zijn zij over het algemeen net iets minder politiek geïnteresseerd, al is het verschil niet groot. Een steeds grotere groep respondenten (38%) combineert sociale media met traditionele media voor het volgen van nieuws. De grootste groep (52%) bestaat vooralsnog uit diegenen die voornamelijk traditionele media gebruiken (d.w.z. krant en/of nieuwswebsites en/of tv minstens 3 keer in de week en sociale media minder dan 3 keer in de week). Tot slot, onderscheiden we een vrij kleine groep (8%) van zogenaamde 'nieuwmijders' die minder dan enkele keren per week het nieuws volgen via welk kanaal dan ook.

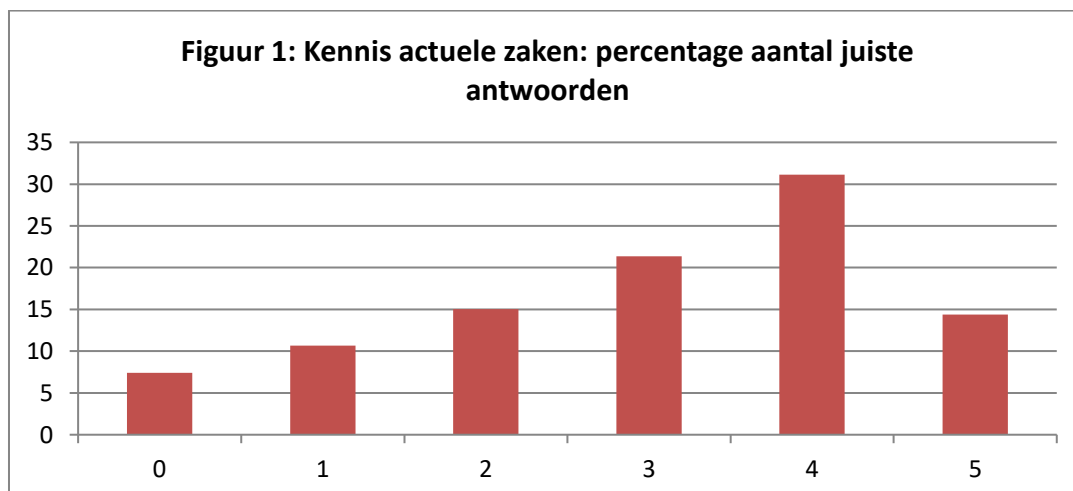
³ <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2018/belgium-2018/>

Kennis over actuele politieke zaken

Eén van onze centrale vragen is de mate waarin deze verschillende nieuwskanalen kennis over actuele politieke zaken beïnvloeden. Om dit te testen werden 5 multiple-choice vragen gepresenteerd aan respondenten over verschillende zaken die in de weken daarvoor in het nieuws waren. Dit betrof de volgende vragen:

1. Welke organisatie kwam onlangs negatief in het nieuws na verhalen over seksfeestjes? [*Oxfam*]; 79.5% correct
2. Wie is momenteel de Vlaamse minister van mobiliteit? [*Ben Weyts*]; 74.5% correct
3. Staatssecretaris Theo Francken werd onlangs bekritiseerd vanwege de repatriëring van immigranten. Naar welk land werden deze immigranten teruggestuurd? [*Soedan*]; 68.8% correct
4. Wie verdedigt Salah Abdeslam op zijn proces in Brussel? [*Sven Mary*]; 56.3% correct
5. Wie voert moment het onderzoek naar de inmenging van Rusland bij de laatste presidentsverkiezingen in de VS? [*Robert Mueller*]; 22.2% correct

Over het algemeen scoorden de respondenten goed op de vragen, maar vooral de vraag over het onderzoek naar Trump bleek lastig. De vraag over het Oxfam schandaal was het gemakkelijkst. Gemiddeld gaven de respondenten 3 goede antwoorden, al wist 30% van de respondenten 4 goede antwoorden te geven en beantwoorde bijna 15% zelfs alle vragen juist.

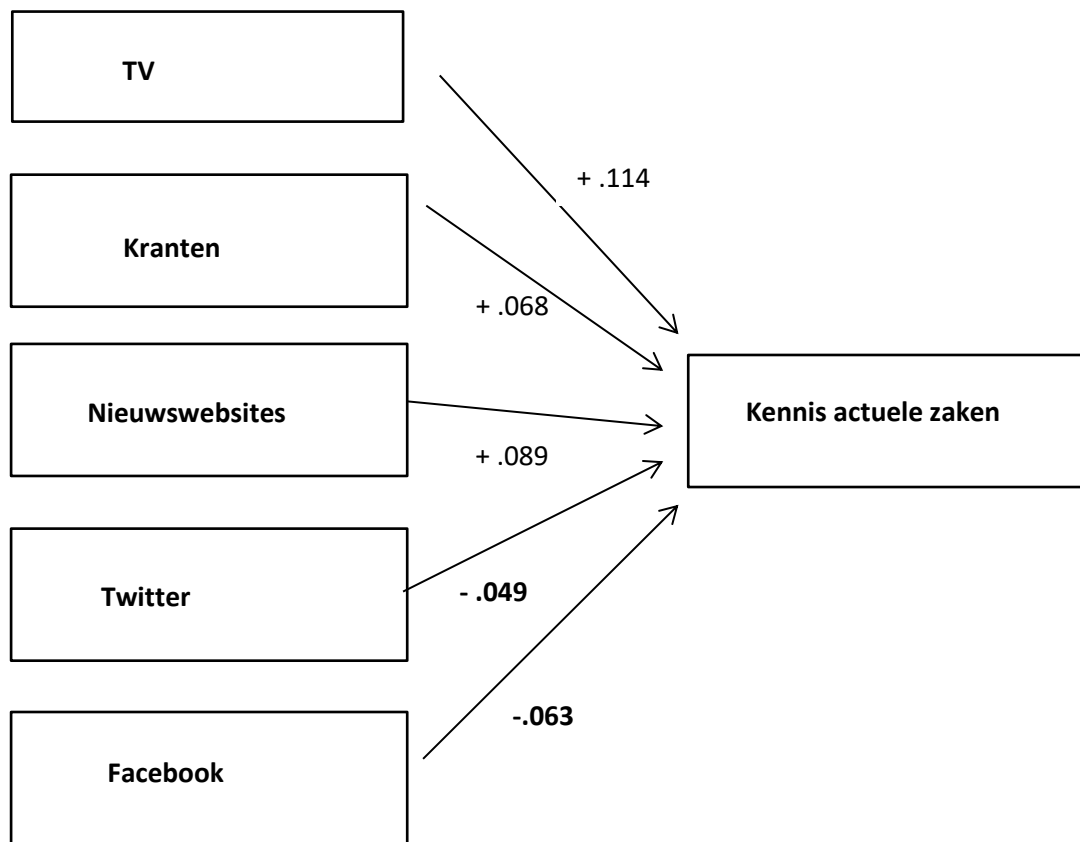
Het doel van het onderzoek was om na te gaan in welke mate het gebruik van verschillende nieuwskanalen invloed heeft op deze vorm van politieke kennis. We moeten hierbij wel

rekening houden met een aantal andere factoren die zowel bepalen hoe vaak iemand het nieuws volgt en hoeveel punten men scoort op de schaal. Zo kijken lager opgeleiden, jongeren en politiek niet geïnteresseerden minder het nieuws én geven zij minder correcte antwoorden. Ook vrouwen scoren (net zoals in eerder onderzoek) iets slechter op het vlak van politieke kennis. Echter zelfs als we rekening houden met deze verschillen tussen nieuwsgebruikers vinden we effecten van de media kanalen.

Niet verrassend maar het volgen van nieuws via de klassieke kanalen (TV, kranten of nieuwswebsites) leidt tot een betere score op onze 5 vragen⁴. Om een inzicht te geven in dit effect; mensen die meerdere keren per dag TV gebruiken scoren gemiddeld bijna 1 juist antwoord meer dan mensen die nooit tv kijken, rekening houdend dat deze laatste groep sowieso minder politiek geïnteresseerd zijn. Opvallend is dat we negatieve effecten vinden van Twitter en Facebook. Hoe meer respondenten Twitter en/of Facebook gebruiken als nieuwsbronnen hoe **lager** zij scoren op de vragen. Aan het eind van deze nota zullen we kort ingaan op mogelijke verklaringen voor dit effect.

⁴ Het volgen van radio voor politiek nieuws bleek verrassend genoeg geen positief effect te hebben.

Figuur 2: Het effect van het volgen van verschillende media kanalen op actuele politieke kennis

Nota: De figuur toont de uitkomsten van een regressie analyse met controle voor het effect van, leeftijd, geslacht, opleiding, en politieke interesse. Enkel statisch significante effecten worden weergegeven in de figuur.

Tenslotte hebben we een zelfde analyse gedaan, maar in plaats van te kijken naar de verschillende kanalen op zichzelf hebben we de eerder geschetste nieuwsprofielen met elkaar vergeleken. We onderscheiden de traditionele nieuws gebruiker, de sociale media gebruiker, de nieuwsjunkie (die oude en nieuwe media volgt) en de zogenaamde 'nieuwmijders' die eerder terug valt op een laag mediagebruik (het nieuws minder dan 3 keer per week volgen via welk kanaal dan ook). Opnieuw houden we op de achtergrond rekening met het feit dat deze groepen ook op andere karakteristieken (zoals leeftijd en politieke interesse) verschillen.

Uit deze analyse blijkt dat burgers die alleen traditionele media gebruiken als nieuwsbron het hoogste scores, maar niet significant verschillen met de groep die traditionele en sociale media gebruiken. De resultaten laten wel zien dat burgers die **alleen** sociale media gebruiken voor nieuws lager scores dan de eerder genoemde groepen, én niet beter scoren dan de mensen die geen of weinig nieuws volgen. Kortom, sociale media dragen enkel bij tot politieke kennis als ze in combinatie gebruikt worden met traditionele media.

Conclusie & mogelijke verklaringen

Het lijkt erop dat sociale media geen positief effect hebben op het verkrijgen van kennis over actuele zaken. Mogelijk is het effect zelfs negatief, al is het bewijs hier niet eenduidig over. Duidelijk is wel dat burgers die **alleen** sociale media gebruiken voor het nieuws minder over actuele zaken leren dan degenen die (ook) traditionele kanalen gebruiken.

Er zijn (tenminste) twee mogelijke verklaringen die deze bevindingen over de sociale media kunnen verklaren. Ten eerste is voor de meeste nieuwsvergaring niet het primaire doel als ze sociale media gebruiken. Als iemand de krant leest of het tv nieuws kijkt heeft diegene echt als doel om het iets te weten over wat er in de wereld gebeurt. Bij Facebook gaan mensen vaak voor sociale redenen naar dit platform en is nieuwsvergaring slechts een secundair doel. De aandacht is hierdoor mogelijk lager waardoor er minder informatie wordt opgeslagen. Ten tweede zijn twitter en vooral Facebook gefilterde en gepersonaliseerde omgevingen. Waar in een krant iedereen in principe hetzelfde te zien krijgt (of in ieder geval de optie heeft), wordt wat je op Facebook te zien krijgt bepaald door je likes, vrienden en verschillende (geheime) algoritmes. Hierdoor is de kans groot dat je vooral nieuwsitems te zien krijgt over waar je al geïnteresseerd in bent en niet zozeer andere informatie. De informatie is dus mogelijk minder gevarieerd, waardoor politieke kennis veel minder breed is.

Hoe verontrustend zijn deze bevindingen? Op dit moment lijken de negatieve effecten mee te vallen. Zolang sociale media als complementair aan traditionele worden gebruikt, lijkt er weinig aan de hand en dit is op dit moment de grootste groep. Het wordt problematischer als burgers alleen via de sociale media nieuws volgen. Zolang deze groep klein blijft, in onze survey momenteel ongeveer 3%, is er weinig reden tot bezorgdheid. Het feit dat jongeren oververtegenwoordigd zijn in de groep 'nieuwmijders' en in de groep die vooral op sociale media steunen voor informatie is wel een mogelijk gevaar voor de toekomst.